

MÁME (VŮBEC) PRÁVO NA VODU?

RNDr. Miroslav Vykydal

Mott MacDonald CZ, spol. s r.o., Národní 984/15, 110 00 Praha 1
miroslav.vykydal@mottmac.com

Spravedlnost se také nazývá cizí dobro. (Aristotelés)

Přirozené právo na vodu

Zdálo by se, že „právo na vodu“ je tak samozřejmé, že nelze ani na chvíli pochybovat o tom, že mu právem přísluší přívlastek „přirozené“ právo. Z obvyklého pramene všech informací [1] se můžeme poučit o tom, že: *„Přirozené právo (latinsky ius naturalis) znamená nepsané právo, které - podle svých zastánců - předchází před vyhlášeným pozitivním právem státu a je mu nadřazeno. Pojem přirozené právo označuje právní řád nebo soustavu práv, které platí nezávisle na vůli zákonodárce ...“*.

Thomas Jefferson (v roce 1776) v americké Deklaraci nezávislosti [2] formuluje „přirozená“ práva člověka: *„Pokládáme za samozřejmé pravdy, že všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni, že jsou obdařeni svým stvořitelem určitými nezcizitelnými právy, že mezi tato práva náleží život, svoboda a sledování osobního štěstí“*. Názory a některé formulace byly přejaty přímo ze spisů anglického filosofa Johna Locka, který napsal, že *„lidské bytosti mají zaručená přirozená práva“*. Nový občanský zákoník si také klade za cíl ochranu přirozených práv: *„Každý člověk má vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu. Zákon stanoví jen meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany.“*

V další části tohoto textu je „právo na vodu“ prezentováno v souvislostech (analogicky) jako v obecné úvaze o lidských právech uvedené v [3]. Autor, Jan Sokol, zde na příkladu ukazuje, že *„... Právo na život je vlastně závazkem a povinností nikomu život nebrat, nikoli subjektivním právem, které by třeba na smrt nemocný mohl chtít vymáhat ... Podobně je tomu s „právy zvířat“, která jsou zřejmě právě povinnostmi lidí (chovatelů, dopravců, řezníků atd.) vůči nim.“*

Pokud předpokládáme, že základní vlastností „přirozeného“ práva na vodu je skutečnost, že tomuto právu všichni stejně rozumíme a je toto „právo“ věcí zcela samozřejmou, potom již předem ohrožujeme prosazení tohoto práva do reality „všedního“ života. Právo na vodu není (a nemůže být) tak univerzální, jak bychom si přáli. Jedná se o kulturní nebo společenský produkt a je zcela závislé na mínění různých částí společnosti. Právo na vodu si navzájem udělujeme, jedná se složitý, jemný až křehký společenský výtvar, který je často zcela bezbranný proti demagogickým útokům a jednostranným spekulacím. Ve své podstatě se jedná o výsledek solidárního přístupu spojeného s principem lidské vzájemnosti. Bez existující solidarity nemá právo na vodu žádný pevný základ, snadno se stává obětí sobectví.

Jen ve velmi krizových situacích může být právo týkající se vody (v obecném smyslu) obhajováno a garantováno výhradně státní mocí, mnohem jistějším (a také jediným možným) garantem je společnost jako celek. Obvykle chápeme každý legislativní systém jako vyvážený soubor práv a povinností. Můžeme si i myslet, že mezi nimi není žádný věcný rozdíl a je tedy nutné je formulovat symetrickým způsobem. Ale „práva“

se často adresují na určité osoby, které jsou oprávněné těchto práv využívat (pokud nebudeme hned skepticky predikovat jejich zneužití). Již méně zřetelně u přirozeného práva dokážeme připustit podobně adresnou formulaci s právem spojených povinností, což nás „přirozeně“ vede k převodu výkonu „povinností“ na stát, který se nám zdá výhodnou univerzální „povinnou osobou“. Tak se vytváří model státu „pečovatelského“ typu, ve kterém se snažíme transformovat (zbytečně a neúčinně) významné povinnosti ze společnosti a občanů na stát.

Pokud připustíme možnost, že existuje určitá hranice vnímání existence práva na vodu (z pohledu většiny členů společnosti), potom skutečná úroveň dodržování tohoto práva nemůže být vyšší, než je hranici většinového mínění o něm. Z toho vyplývá, že pokud chceme, aby lidé více právo respektovali (nebo aby nebylo potlačováno nebo vědomě porušováno), potom musíme zvyšovat vědomí o něm. To jde pouze trpělivou, soustavnou a nekončící výchovou. Příliš nám v tomto výchovném procesu nepomůže pocit, že postačí jen atribut „přirozenosti“, že je nám toto právo dáno v rámci naší lidské existence nebo se s jeho „chápáním“ již rodíme. Prosazování práva na vodu v mezinárodním rozměru nepřináší často očekávané „velké“ efekty, je spojené nejen s výdaji finančními, ale především se schopností prozíravě určovat cíl a s uměním prezentace tohoto cíle.

Velkou brzdou výchovného procesu je fakt, že nemůže (a nesmíme) falešně slibovat, že dodržování tohoto práva bude ihned a viditelně přinášet individuální prospěch ve velkém měřítku, že se nám to bude „vyplácet“. Opak je většinou pravdou, protože převedení práva do roviny reálného „užívání“ bude nutně vyžadovat určitou míru naší individuální spoluúčasti. Nejde jen o finanční stránku, tj. že budeme „přinuceni“ za „něco“ platit „někomu“. Naše spoluúčast může spočívat v omezení jiných našich citlivých práv, např. vlastnického práva k pozemku a jeho libovolného užívání.

Vztah mezi soukromým „právem“ a „odpovědností“ vůči jiným uvádí také nový občanský zákoník (viz § 3), kde se v úvodu deklaruje (a vysvětluje) základní poslání soukromého práva a jeho podstata. Současně zde je uvedené další „přirozené právo“ a to je „právo na štěstí“ - vlastní štěstí a štěstí jemu osob blízkých (především vlastní rodiny): *„Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým“*. I zde je patrné, že naše „právo na štěstí“ můžeme užívat jen s ohledem na druhé. A stejné to je (bohužel někdy/často jen v teoretické rovině) i s užíváním našich práv ve vodním hospodářství.

Právo a realita

Vodárenství reprezentuje viditelně hodnotu vody pro člověka, hodnotu rozhodující o jeho existenci. Udržení existence této hodnoty nutně vyvolává určité potřeby a vyžaduje postupné naplňování některých cílů. Často se to děje bez velkého všeobecného pochopení a zájmu. To však nemůže snížit hodnotu vody v našem lidském životě. Stále platí (Blaise Pascal), že: *„Jsou na světě hodnoty, které nemilujeme, dokud je nechápeme, a jiné, které nechápeme, dokud je nemilujeme“*. To však vyžaduje jiné vidění světa, např. očima Josefa Čapka: *„Hodnoty bytí spočívají z veliké části v tom, jak vroucně jsme schopni je prožívat. Hodnota našeho člověčího života je závislá na hodnotách, které jsou v nás. Lidé si stvořují svůj lidský svět; je v něm to, co do něho vkládáme“*.

Jednou z obvyklých forem prosazování přirozených práv člověka je vydávání „deklarací“ a „prohlášení“, často bez právní závaznosti. Tento scénář se několikrát (s různým

obsahem) opakoval také na globální úrovni v rámci OSN. Podle [4] OSN (v roce 2010) téměř 900 milionů lidí na celém světě nemělo přístup k nezávadné pitné vodě, pro více než 2,6 miliardy lidí nebyla k dispozici kanalizace a zhruba 1,5 milionu dětí pouze ve věku do pěti let každoročně umírá na onemocnění způsobená špatnou kvalitou vody. Hluboké znepokojení nad tímto stavem vedlo OSN ke vzniku dokumentu, podle kterého je přístup k čisté a nezávadné vodě základním lidským právem. Současně také Valné shromáždění OSN vyhlásilo období let 2005–2015 mezinárodním desetiletím "Voda pro život". Rezoluce OSN v r. 2010 vznikla z iniciativy Bolívie, tato rezoluce Valného shromáždění OSN č. 64/292 uznává „*právo na nezávadnou a čistou pitnou vodu a odpovídající hygienické podmínky jako základní lidské právo a zároveň nezbytný předpoklad pro plnohodnotný život a naplnění všech lidských práv*“. Česká republika tento dokument nepodpořila. Ze 192 zemí sdružených v OSN hlasovalo pro rezoluci 122 států (mj. Čína, Rusko, Německo, Francie, Brazílie a Španělsko), nikdo nebyl proti, ale 40 zemí včetně ČR se při hlasování zdrželo. Několik velkých států, jako USA, Kanada, Velká Británie, Austrálie či Botswana se hlasování nezúčastnily.

Občanská aktivita

Internetová výzva evropské občanské aktivity [5] sděluje (a dramaticky apeluje), že: „*VODA je VEREJNÝ STATEK, NIKOLI KOMODITA. Vyzýváme Evropskou komisi k návrhu legislativy, která zavede lidské právo na vodu a hygienu tak jak je uznáváno Organizací spojených národů a která bude podporovat zajišťování vody a hygieny jako základní veřejné služby pro všechny. Legislativa EU by měla po vládách požadovat zajištění a poskytování dostatku čisté pitné vody a hygieny všem občanům*“. Není nutné se zabývat použitým chybným českým ekvivalentem slova „hygienu“, který obsah výzvy činí nejasný až zavádějící (na rozdíl od originálu). I tato terminologická vada však demonstruje úroveň veřejného (po)vědomí a (ne)znalostí o oboru vodovodů a kanalizací.

Definice hodnoty vody ve smyslu výše uvedené petice, tj. že „*Voda je veřejný statek, nikoliv komodita*“, je však již deklarována od roku 2000 v závazné Rámcové směrnici o vodní politice [6], strategickém dokumentu zavazujícím státy EU k systematickému plánování a realizace opatření směřujících k dosažení dobrého stavu vod. Podle tohoto závazného dokumentu platí, že „*Voda není běžný obchodní produkt, ale spíše dědictví, které je třeba chránit, střežit a podle toho s ním nakládat*“. V zákonné formě definuje náš národní vodní zákon „vodu“ jako věc bez vlastníka – „*Povrchové a podzemní vody nejsou předmětem vlastnictví*“.

Z výše uvedeného by se mohlo zdát, že petice nemá žádnou hodnotu a není nutné jí věnovat další pozornost. Úspěšná internetová „občanská aktivita“ však minimálně ukazuje, že komunikace s veřejností o vodě má rezervy. To dokládá i stručné průběžné hodnocení Evropské komise stavu plánů povodí a jejich realizaci z listopadu 2010 [7], kde se uvádí, že: „*Podpora a zapojení veřejnosti jsou podmínkou pro ochranu vod a vymezení problémů a nejvhodnějších opatření k jejich řešení, což se týká i nákladů. Bez podpory veřejnosti regulační opatření neuspějí. Evropští občané mají při provádění rámcové směrnice o vodě zásadní roli a pomáhají vládám najít rovnováhu mezi sociálními, environmentálními a ekonomickými otázkami, které je třeba zohlednit*“.

Celoevropská petice byla úspěšná, podařilo se splnit formální náležitosti a shromáždít dostatek podpisů občanů EU (13 států překonalo min. limit hlasů), úspěch zajistili občané Německa (73 % hlasů) - podrobnosti jsou uvedené v Tabulce 1. V naší republice nepřekročil počet signatářů požadovaný limit. Evropské komise ve své reakci [8] na tuto občanskou aktivitu uvádí: „*EU přispěla k zajištění přístupu k nezávadné*

pitné vodě a hygienickým zařízením pro obyvatelstvo členských států dvěma hlavními druhy opatření. Zaprvé, EU stanovila ambiciózní normy kvality vody a zaručila vysokou úroveň ochrany veřejného zdraví a životního prostředí. Zadruhé, EU poskytla finanční podporu pro rozšíření a zlepšení infrastruktury pro zásobování vodou v členských státech, a přispěla tak ke zvýšení jak kvality, tak fyzické dostupnosti služeb v oblasti hospodaření s vodou."

Tabulka 1. Přehled výsledků petice k 10. 9. 2013

(dle <http://www.right2water.eu/cs//results?lang>):

Country	Paper signatories	Online signatories	Total collected signatures	Minimum signatories required EU
Austria	3 346	61 543	64 889	14 250
Belgium	28 985	11 977	40 962	16 500
Bulgaria		1 611	1 611	13 500
Croatia		1 010	1 010	9 000
Cyprus	2 874	687	3 561	4 500
Czech Republic	1 884	6 128	8 012	16 500
Denmark	1 356	2 195	3 551	9 750
Estonia	295	950	1 245	4 500
Finland	6 612	8 638	15 250	9 750
France	3 830	19 391	23 221	55 500
Germany	182 540	1 199 655	1 382 195	74 250
Greece	16 714	19 430	36 144	16 500
Hungary	193	20 106	20 299	16 500
Ireland	166	2 807	2 973	9 000
Italy	22 127	46 243	68 370	54 750
Latvia	209	241	450	6 750
Lithuania	1 948	12 121	14 069	9 000
Luxembourg	1 623	4 075	5 698	4 500
Malta	1 394	310	1 704	4 500
Netherlands	1 148	21 107	22 255	19 500
Poland	3 170	1 644	4 814	38 250
Portugal	1 639	13 939	15 578	16 500
Romania	1 392	1 849	3 241	24 750
Slovakia	10 972	24 134	35 106	9 750
Slovenia	5 655	15 684	21 339	6 000
Spain	29 364	36 516	65 880	40 500
Sweden	6 479	6 290	12 769	15 000
United Kingdom	641	7 953	8 594	54 750
Total	336 556	1 548 234	1 884 790	

Přiměřená cena

Klíčovou otázkou je (a bude) cenová dostupnost. K této otázce EK uvádí [8]: „Klíčovým prvkem je rovněž ekonomická dostupnost, neboť se týká skutečného přístupu všech občanů ke službám vodního hospodářství. Stanovení cen vody není úkolem EU, nýbrž jednotlivých členských států. ... Rámcová směrnice o vodě ukládá členským státům

povinnost zajistit, aby ceny účtované odběratelům vody odrážely skutečné náklady na její využívání. ... Vnitrostátní orgány jsou odpovědné za přijímání konkrétních opatření na podporu ochrany znevýhodněných občanů a řešení problémů souvisejících s nedostatečným přístupem k vodním zdrojům (například formou podpory pro domácnosti s nízkými příjmy nebo zavedením závazku veřejné služby) Komise proto vyzývá členské státy, aby v rámci svých pravomocí v souladu s doporučeními Světové zdravotnické organizace zajistily všem občanům přístup k minimálním dodávkám vody a správně provedly rámcovou směrnici o vodě. V poznámce je definována i minimální úroveň zásobování obyvatelstva pitnou vodou dle WHO: „Podle WHO je k uspokojení základních potřeb a zmírnění zdravotních problémů zapotřebí 50 až 100 litrů vody na osobu a den. Minimum představuje 20 až 25 litrů na osobu a den, ale toto množství může vést ke vzniku zdravotních problémů, protože nestačí uspokojit základní požadavky na hygienu a spotřebu.“ Je vhodné si připomenout, že se jedná o limity dostupnosti, nikoliv o limity „povinné“ spotřeby pitné vody.

Principy nastavení cenové úrovně obsahuje i Bonnská charta pro bezpečnou pitnou vodu [9]: *„Cena vody by měla být stanovena tak, aby nebránila spotřebitelům v získání vody v kvantitě a kvalitě dostatečné k uspokojení základních domácích potřeb. Tato věta konkrétně nenavrhuje, jak by taková cena měla být stanovena, ani by neměla být vykládána tak, že ti, kdo jsou schopni platit cenu odrážející plné náklady vody, by tuto cenu platit neměli. Znamená spíše, že ti, kdo jsou ekonomicky nejvíce znevýhodněni, by neměli být vyloučeni z přístupu k vodě, protože si ji nemohou dovolit. Ceny pro ekonomicky znevýhodněné skupiny by měly být udržovány na náležité úrovni pomocí celé řady mechanismů, včetně transparentních křížových či sociálních subvencí od státu. Způsob stanovení ceny je věcí vlád nebo vládních institucí pověřených definováním společenských skupin, jež by mohly požívat výhody takových subvencí.“*

Již delší dobu deklaruje ministerstvo zemědělství jako hlavní oborový regulátor cíl „snižovat podíl dotací“, např. viz jeden z dlouhodobých strategických cílů [10] uvedený v dokumentu s časovým horizontem do roku 2015: *„ ... zabezpečit bezproblémové zásobování obyvatel a dalších odběratelů vody nezávadnou a kvalitní pitnou vodou a efektivní likvidace odpadních vod bez negativních dopadů na životní prostředí a za sociálně udržitelné ceny a s minimálními nároky na veřejné finance“.*

Článek 9 ve Směrnici 2000/60/ES ustavující rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky [6] je současně vyžadován základní princip financování (ve smyslu samofinancování), ale také jsou definovány určité podmínky pro omezení tohoto principu: *„Členské státy přitom mohou přihlídnout k sociálním, environmentálním a ekonomickým důsledkům úhrady ...“.* Tedy jednou z možností výjimky „plného samofinancování“ v našem oboru vodovodů a kanalizací (od roku 2016) jsou „sociální důsledky“.

Příklad z Afriky

Jako příklad řešení sociálního přístupu k ceně vody můžeme uvést Jihoafrickou republiku, kde pouze 27 % „černých“ domácností disponuje tekoucí vodou oproti 96 % „bílých“ domácností. Část 27 první kapitoly Jihoafrické ústavy z roku 1996 říká, že: *„Každý má právo na přístup k dostatečnému množství jídla a vody. Stát musí přijmout přiměřená legislativní a jiná opatření v rámci svých dostupných prostředků k dosažení postupné realizace každého z nich.“* Podle Rozvojového programu OSN je Jihoafrická republika jednou z mála zemí, která investuje víc peněz do vodohospodářství a kanalizace než do armády. Podrobnosti viz [11], kde je popsán systém řešení založený na určitém bezplatné vody: *„Všechny domácnosti mají státem dané právo využívat*

6000 litrů vody měsíčně zdarma a platí až za objem spotřebovaný nad tento limit. Voda ovšem není poskytována zcela bez poplatků ani znevýhodněným komunitám, neboť to má za následek neefektivní spotřebu. Existuje tedy základní limit - „základní zásoba vody,“ které představuje 25 litrů pitné vody na osobu na den, což je ovšem bilancováno pro domácnost o osmi lidech a méně. Domácnosti s větším počtem osob nemají zajištěný minimální limit, nebere se ohled na ohrožené skupiny obyvatel jako například osoby s onemocněním AIDS.

Výkonové ukazatele

Pro zvýšení informovanosti občanů navrhuje EK [8] zavádět „výkonové ukazatele“ a to nikoliv jen ve smyslu kvality vody, ale i ve smyslu „kvality služeb“ s dodávkou vody spojených. *„Komise je dále připravena zabývat se myšlenkou stanovení referenčních hodnot kvality vody jako způsobu, jak posílit vliv občanů. Komise je také připravena podporovat strukturovanější dialog mezi zúčastněnými stranami, do něhož by se zapojili veřejní i soukromí poskytovatelé služeb, a spolupracovat se stávajícími iniciativami s cílem poskytnout širší soubor ukazatelů a referenčních hodnot v oblasti vodohospodářských služeb. To bude první krok k výraznému zlepšení transparentnosti a odpovědnosti poskytovatelů vodohospodářských služeb, který umožní občanům přístup ke srovnatelným údajům o klíčových ukazatelích výkonnosti hospodářských subjektů v oblasti vodního hospodářství z hlediska ekonomického a odborného, jakož i z hlediska kvality*“.

Hodnota a cena

Cena věcí se nedá měřit podle toho, kolik daná věc stojí, ale podle toho, čeho se musíte vzdát, abyste ji získali (Archibald MacLeish, americký básník a spisovatel).

Je voda zbožím a má hodnotu? Hodnotu si můžeme vymezit jako hodnotu „užitnou“, která vyjadřuje užitečnost nebo žádoucnost zboží či služby. Voda je nepochybně pro lidskou existenci „užitečná“ a extrémně „žádoucí“. Tomu odpovídá i její hodnota. I když určité hodnoty nelze vyjádřit finančně, ještě to neznámá, že mají nulovou cenu. Vyjádření „hodnoty“ vody může být podobnou úlohou jako je určení ceny v oblasti uměleckých děl (např. obrazů). V závěru jedné bakalářské práce [12] se uvádí: *„Největším paradoxem na trhu s uměním je tak skutečnost, že cena nebývá odrazem hodnot, které dílo obsahuje, nýbrž hodnota je obrazem ceny.*“

Je možné nalézt určitou analogii s vodním hospodářstvím. Pokud je „voda“ vnímána jako něco „co je (téměř) zadarmo“, potom hodnota vody v očích veřejnosti je také extrémně nízká. Jakmile začneme platit za vodu, dle našeho subjektivního pocitu, nepřehlédnutelné částky, potom voda získává v našem hodnocení vyšší hodnotu a také vyšší zájem. Ten se však často projevuje jen v idealistických snahách vrátit se do stavu „vody téměř zadarmo“. Pocit „drahé“ vody je umocňován jednorázovou kampaní ve sdělovacích prostředcích s monotónně se opakujícími titulky ve stylu „voda opět zdražuje“, „nejvyšší ceny vody jsou právě u nás“, „vodárny zvyšují ceny a svůj zisk“, „kolik zisku bylo odvezeno z vody do zahraničí“.

Monopol nebo právo volby

Technicky nemáme možnost si vybudovat přípojku na „jiný“ rozvod elektrické energie nebo plynové potrubí. Stejně je to s přípojkou vody. Technicky determinovaný „monopol“ je totožný. Není však takto veřejně vnímán. Rozmanité a opakující se „nabídky“ výhodných cen od různých „prodejců“ elektřiny a plynu vytváří pocit „konkurenčního“ prostředí, prostředí více cenových variant. Z vnějšího pohledu zákazníka v oblasti dodávky vody (a odvádění odpadních vod) není žádná nabídka,

chybí pocit alternativních příležitostí ke změně. A tak si alternativu vytváří zákazník (dle možností) sám. Vrtá studnu, je ochoten budovat druhý rozvod pro recyklovanou vodu, zachycuje vodu padající z oblohy (snad je to dešťová, možná srážková). Nedělá to jen z ryze ekonomických důvodů, chce mít pocit volby.

Oprávněný zájem

Zákon o vodovodech a kanalizacích nezaručuje realizaci, jistě oprávněného zájmu každého, mít k dispozici dostatek kvalitní pitné vody. O legitimitě tohoto „práva na vodu“ nelze příliš úspěšně pochybovat. Zákon pouze umožňuje výkon určité části práva, což představuje právo napojit svůj dům na vodovod pro veřejnou potřebu. Ale aby bylo možné reálně užívat toto právo, musí vodovod existovat, tj. nejprve musí být tento vodovod vybudován. Jeho výstavba je předmětem veřejného zájmu, což umožní následně uspokojovat individuální oprávněné zájmy.

Ministerstvo zemědělství ČR [13] konkrétně definuje parametry budoucí dotační politiky (zaměřené v omezeném rozsahu na malé obce): *„Určitá podpora malým obcím, byť v omezeném rozsahu, je diskutována v nově připravovaném Programu rozvoje venkova. Při diskusi s veřejností o těchto programech se někdy setkáváme s nepochopením zastupitelstev, že navrhovaná infrastruktura musí být do budoucna samofinancovatelná z cen pro vodné a stočné, včetně zajištění prostředků na její obnovu“*. Současně je zde prezentován ekonomický pohled na dotační národní politiku – *„... stimulem pro zajištění racionálních projektů je zejména povinnost určitého podílu spolufinancování a rovněž určitý limit nákladů na jednoho připojeného obyvatele, v programech MZe jde o úroveň 70-80 000 Kč na jednoho trvale bydlícího obyvatele“*.

Opatření navrhovaná Evropskou komisí

Jako reakci na občanskou iniciativu EK formulovala [8] konkrétní cíle:

- „(i) zajištění vyšší kvality pitné vody pro malá spotřebišť (tedy pro méně než 5 000 osob), které zásobují vodou asi 65 milionů osob v EU,*
- (ii) zachování nebo obnovu stávající infrastruktury, přičemž zvláštní pozornost je třeba věnovat inovacím v zájmu zvýšení účinnosti, a*
- (iii) vybudování chybějící infrastruktury pro odpadní vody (stokové soustavy a čištění), zejména ve východoevropských členských státech.*

Současně jsou uvedené nástroje k dosažení cílů: *„To vše vyžaduje dostatečnou dostupnost financování, vhodné stanovení priorit a řádnou správu věcí veřejných, včetně státní a místní správní kapacity pro plánování, koordinaci a realizaci investic. Obzvláště důležité pro řešení zjištěných nedostatků bude rozhodnutí členských států o jejich výdajových prioritách pro budoucí financování EU. Komise bude usilovat o to, aby členské státy plně využívaly významné příležitosti pro finanční podporu EU v oblasti vodního hospodářství stanovené v novém finančním programovém období (2014–2020), zejména prostřednictvím investiční priority konkrétně zaměřené na vodní hospodářství“*.

Přirozené nebo sociální právo

Právo přístupu k pitné vodě můžeme také chápat jako sociální právo, k jehož využití ale potřebujeme, aby někdo (stát, obec) něco vykonal (např. vybudoval vodovod). Srovnání práva přirozeného a sociálního je v [14]: *„... častokrát se za přirozené právo vydává něco, co přirozeným právem není. Dochází tak ke směšování skutečných práv s právy iluzorními. To je případ tzv. sociálních práv. Zatímco klasická liberální práva (právo na svobodu svědomí, svobodu slova, tisku, shromažďování, atd.) byla negativní, tzv. sociální práva (právo na práci, vzdělání, zdravotní péči, právo na bydlení, atd.) jsou*

pozitivní, ... Liberální práva představují beztrestnost v případě jejich výkonu. Tato práva nekladou na ostatní občany a stát žádné pozitivní povinnosti ... pouze jednu povinnost negativní – nechat mě na pokoji. Na straně druhé tzv. sociální práva mají podobu pozitivních nároků vůči ostatním: např. pod právem na bydlení se nerozumí právo nebyť vyhozen z vlastního bytu (negativní liberální koncepce), nýbrž právo na to, aby mi jiní, stát či společnost, zajistili bydlení. Obdobně můžeme nepřesně formulovat „právo všech obyvatel na vodu“ jako povinnost státu zajistit užívání tohoto práva pro všechny, tj. zajistit pro všechny pitnou vodu. Realizace této povinnosti by v extrémním případě mohla způsobit vysoké rozpočtové státní (krajské, obecní) výdaje na výstavbu nových vodovodů. Ale současně by mohlo dojít k ohrožení dostupnosti dalších sociálních práv – práva na vzdělání, práva na bezpečnost, práva na lékařskou péči.

Vůči vodě si můžeme nárokovat vždy určitá práva, nutí nás k tomu skutečnost, že ji nenahraditelně potřebuje. Ale ještě více voda potřebuje nás, naši ochotu být k ní ohleduplní.

Literatura

1. *Přirozené právo* (Wikipedia - definice pojmu), dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99irozen%C3%A9_pr%C3%A1vo>
2. *Deklarace nezávislosti* (Wikipedia - definice pojmu), dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Deklarace_nez%C3%A1vislosti_Spojen%C3%BDch_st%C3%A1t%C5%AF_americk%C3%BDch#Text_Deklarace>
3. SOKOL J.: Jsou lidská práva přirozená? [online], 2001. dostupné z: <<http://www.jansokol.cz/2014/03/jsou-lidska-prava-prirozena/>>
4. Informace – Rezoluce OSN, [online], 2010. dostupné z: <http://www.cizp.cz/2701_Pristup-k-nezavadne-vode-je-podle-Rezoluce-OSN-zakladnim-lidskym-pravem-Ceska-republika-rezoluci-nepodporila>
5. Water and sanitation are a human right! ? [online], dostupné z: <<http://www.right2water.eu/>>
6. SMĚRNICE 2000/60/ES EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY, dostupné z: <<http://www.pmo.cz/wp-content/uploads/2010/05/Smernice2000-60-ES.pdf>>
7. Informace - Rámcová směrnice o vodě (11/2010), dostupné z: <<http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/wfd/cs.pdf>>
8. SDĚLENÍ KOMISE o evropské občanské iniciativě „Voda a hygiena jsou lidská práva! Voda je veřejné dobro, ne komodita!“, 2014, dostupné z: <<http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/finalised/details/2012/000003/cs>>
9. Bonnská charta pro bezpečnou pitnou vodu, časopis SOVAK č. 7 – 8/2005
10. *Koncepce vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství do roku 2015*, dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/141438/Koncepce_VHP_MZE_2015_vc._uv927_11.pdf>
11. NOVOTNÁ A.: Voda jako základní lidské právo? Příklad Jihoafrické republiky. [online], Bakalářská práce, VŠE Praha, 2011, dostupné z: <<http://isis.vse.cz/zp/>>
12. MAŠÍNOVÁ J.: Hodnota a cena: specifika ekonomické směny kulturních statků. [online], Bakalářská práce, VŠE Praha, 2013, dostupné z: <<http://isis.vse.cz/zp/>>
13. PUNČOCHÁŘ P., ROLEČKOVÁ E.: Současné úkoly k zabezpečení vodního hospodářství a činnosti vodoprávních úřadů, *Vodní hospodářství*, 2012, č. 9
14. JOCH R.: Lidská přirozená práva. 2003, dostupné z: <http://www.obcinst.cz/lidska-prirozena-prava/>